

Història El 1925 Francesc Macià va viatjar a la capital de la Rússia Soviètica. Ara dos historiadors, Ucelay i Esculies, reconstrueixen el periple del líder d'Estat Català i desgranen les claus i les estratègies del projecte insurreccional

Macià a Moscou

JORDI AMAT

“Un misterioso instinto me asegura que en ese episodio ha habido materia para escribir un librito admirable” (*El complot de Perpiñán*, 12/XI/1926). Gaziell, senatorial, més aviat se'n fotia. Havia passat una setmana des de la desarticulació del complot de Prats de Molló per part de la policia francesa. El 4 de novembre l'excoronel de l'exèrcit espanyol Francesc Macià –líder d'Estat Català– i els seus havien estat detinguts quan eren a punt d'iniciar un intent d'invasió militar de Catalunya que hauria de possibilitar la independència i desencadenar un procés revolucionari que acabaria amb la dictadura de Primo de Rivera. Dos dies després de publicar-se l'article de Gaziell, Ferran Soldevila, també des de Barcelona, signava amb pseudònim la seva valoració per a un diari suís. “Una vegada fracassat el cop, les seves conseqüències seran probablement nul·les en la política espanyola”.

Cap d'aquells dos burgesos liberals –Gaziell i Soldevila– podien suposar que el fracàs separatista, paradoxalment, seria clau en la construcció d'un mite: Macià com l'encarnació pura de l'esperança republicana que arrasaria a les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 forçant el canvi de règim. No ho podien suposar perquè tot plegat, descodificat des de Barcelona, tirava més aviat a pintoresc. Però a més ni l'un ni l'altre podien fer-se a la idea que per comprendre-ho, com va escriure Giovanni Cattini, calia inscriure els Fets en la geoestratègia internacional dels anys vint. Cattini ho va mostrar documentant-ne l'envitricollada connexió italiana. Ara els historiadors Enric Ucelay –estudiós més sistemàtic del nacionalisme radical català– i Joan Esculies, en un llibre ple d'informació inèdita exposada de manera summantment atractiva (l'arrencada, reconstruint el viatge de Macià i el seu col·la-

Nikolai Bukharin GETTY

Grigori Zinóviev GETTY

Andreu Nin GETTY

connexió italiana

A *El gran complot* Cattini mostra la connexió italiana dels Fets de Prats. Macià, que ho havia provat tot, va contactar amb antifeixistes italians que malvivien a París. “Barreja d'aventurers i mercenaris, capaços de sobreviure a mil aventures, entre les quals trans-

formar-se en confidents de les autoritats italianes, duent a terme força sovint jocs dobles o triples”. Van ser aquests dobles jocs, que feien arribar informació als uns i als altres, el que facilità la desarticulació del complot però també el seu ressò internacional.

borador Josep Carner-Ribalta a Moscou, és de pel·lícula), detallen la connexió soviètica del complot.

L'anècdota, com passa amb la majoria de records (començant per la versió de Carner, la de les memòries reeditades per l'editorial Viena el 2009), ha devorat l'encreuament de problemàtiques que es van posar en joc durant una estada a la Unió Soviètica que va començar el 24 d'octubre de 1925 i va acabar el 28 de novembre. La vàlua de *Macià al país dels Soviets* és que, sense oblidar la quotidianitat d'una excursió que va costar 18.700 francs (àpats, bufandes, anades al cinema...), connecta l'evolució del projecte insurreccional de Macià amb les pugnes pel control del poder a la URSS després de la mort de Lenin, els

intents fallits d'impulsar revolucions a altres països (començant per Alemanya) i tot plegat en el marc de la interpretació amb el que es clou el llibre: l'exposició de les reflexions, sovint contradictòries, sobre la relació entre marxisme i qüestió nacional, de Marx a Stalin passant per Rosa Luxemburg.

Després de temptejar diverses alternatives per dur a terme la invasió, Macià es va decidir a connectar amb el Partit Comunista d'Espanya a París. Abans l'intent de crear un front únic catalanista no havia quallat. L'intent d'obtenir recursos a través d'un emprèstit també va fracassar. Havia pactat, això sí, una aliança per posar fi a la dictadura –amb una part dels nacionalistes bascos i sobretot

amb l'anarquista CNT–, però la revolta s'havia de substanciar. Potser la solució era la Internacional Comunista –el Comintern–, que el va convidar a Moscou per plantejar-ho. En arribar els va rebre Nikolai Bukharin, peça clau del poder: era el director de *Pravda* i secretari general del Comintern. Bukharin va demanar un informe i Macià, tancat dos dies a l'hotel Lux, en va redactar dos. A tots dos, redactats en francès i conservats a l'Arxiu de l'Estat Rus d'Història Política i Social de Moscou, hi han accedit Ucelay i Esculies (així sabem amb precisió les armes que necessitava). A banda d'aquest filó també han exhumat papers enterrats a l'Arxiu Nacional: fascina la carta ansiosa a Andreu Nin, dirigent de la internacional sindical i un dels interlocutors dels dies moscovites.

Temps de revolució

L'obsessió del cabdill independentista era aquesta: “El moment present és el més favorable per a la revolució que ens hem plantejat”. Hi havia pressa perquè si l'acció es posava en marxa seria imparabile. Hi hauria sollevaments, lluites, vagues, atemptats... Però ni li feia costat José Bullejos –delegat del PCE a les reunions– ni ho va veure clar Bukharin. Durant una trobada va passar una nota definitiva al responsable de la Comintern pels països llatins que també hi era: “El separatista és massa vell, i el comunista, massa jove!”. Es va signar un acord, sí, però no comprometia els soviètics gairebé a res. El 25 de novembre hi va haver comitè executiu de la Comintern. Es va llegir l'acord d'Estat Català i el PCE. I la resolució va ser clara: s'havia de treballar per abolir la dictadura espanyola, certament, però abans d'entrar en acció, calia fer feina d'agitació i mobilització. De poc va servir que, per cortesia, els catalans fossin rebuts per Zinóviev, president de la Comintern però amb una influència minvant. L'alternativa soviètica de Macià, plantejada poc abans d'un congrés clau del Partit Comunista Rus, va quedar desactivada. Tornava a París. Les possibilitats per dur a terme l'atac, creia, encara eren perfectes. |

Enric Ucelay-Da Cal i Joan Esculies

Macià al país dels Soviets

EDICIONS DE 1984. 301 PÀGINES. 18 EUROS

els objectius que pugui per resoldre el greu problema de la dignitat nacional de Catalunya. (...) La nostra revolució s'encamina també a la dignificació moral i la millora material de les classes obreres de Catalunya.

Amb el sollevament total del poble català, el sollevament en part del poble basc, en el sentit nacionalista, i les lluites, els cops i els atemptats revolucionaris que es poden fer esclatar en totes les ciutats d'Espanya per

mitjà dels elements del PCE i la CNT, es pot garantir que el temor de fracàs queda completament apartat ... Si el govern de Madrid, pel seu odi contra Catalunya, hi portés els millors combatents del seu exèrcit a l'Àfrica, és gairebé segur que aquests soldats cometrien les més salvatges atrocitats. Però, un cop descobertes, comportarien la seva pròpia derrota. Tot Catalunya en massa es tiraria sobre ells i els destruiria”.